

Izhaja vsaki četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošiljanjem
na dom
na celo leto . 3 fl.
" pol leta . 1 fl. 50 k.
" 1/4 . — fl. 80 k.
Brez pošiljanja na dom
za celo leto . 2 fl. 50 k.
" pol leta . 1 fl. 30 k.
" 1/4 . — fl. 70 k.
Posamezni listi se dobijo
pri knjigarju Novaku na
velikem trgu za 5 k.

SLOVENSKI GOSPODAR.

Podučiven list za slovensko ljudstvo.

„Poduk v gospodarstvu bogati deželo.“

Naročnino sprejema vred-
ništvo v Mariboru.

Rokopisi se ne vračajo,
plačani listi ne
prijemajo.

Oznanila se prijemajo,
plača za vrstico je 10 k.
in za kolek 30 k.

Štv. 31.

V Mariboru 30. julija 1868.

Tečaj II.

Dragi rojaki!

Važni in imenitni so časi, v katerih živimo, časi, v katerih mogočni duh človeške narode zbuja k novemu življenju, ali jih, ako jim je spanje ljubše, za večno pokopava. Naši dedje so bili nekdanj sloboden in sam svoj narod, v zborih in skupščinah so odkrivali po mirnem potu brez strahu in zlobe svoje želje in potrebe, in v lepem miru so dosegli, kar jim je bilo treba. Gospodovali niso nad nikim. Robstvo jim je bilo sramota. Ti časi so žalibog izginoli; po izgubljeni svobodi nam je propala narodnost, in malo manjka, da nismo nehali živeti. To bi bila sramota, ki ne bi se dala oprati; delati moramo, to je naša dolžnost, in posebno zdaj, ko so nam zopet roke razvezane. Imamo zdaj novo ustavo, podeljeno nam po našem milostljivem cesarju, po ktorej nam je spet mogoče, svoje misli in želje očitno, javno pod milim nebom izgovarjati in jih vladi svetlega cesarja oznanjati, da se izpolnijo. Zaradi tega so pod tem vabilom podpisani možje sklenoli, Vas sklicati, da bi se zopet enkrat pod milim nebom, kakor naši očetje pred 1000 leti pod košatimi lipami, pogovorili in posvetovali, česa nam je zdaj v današnjem času naj bolj treba kaj nam je naj bolj krepko od vlade zahtevati. Take pogovore pod milim nebom so že zdaj imeli Nemci v Beču in v Gradcu, tudi naši slovanski bratje Čehi na Penskem in Moravskem. Mi bomo imeli ta pogovor zaradi svojih starih pravic, ktere se našega naroda in jezika tičejo, tu v Ljutomeru (ali Lotmerku) v nedeljno popoldne 9. avgusta 1868 na travnikih pri Ščavnici. Pridite in pripeljite se, kolikor vas je koli mogoče! Iz vsake vesnice, iz vsakega hrama, iz vsake hiše naj vsaj po eden pride. — Kdor koli more, naj pride, nihče naj doma ne ostane, ker zdaj se po pretečenih 1000 letih zbiramo prvokrat na Slovenskem pod milim nebom, in ta shod je vse drugače bolj imenitna reč, nego kakoršna koli druga veselica na tem svetu, ker tu gre za naše naj svetjše, pa naj bolj zanemarjene pravice. Ako se zdaj ne začnete, možje slovenski, gibati in na svoje noge postavljati, prepozno bi bilo v nekoliko letih, in ostali bi vedno uboščki, siromaki in popolnoma nič v našem cesarstvu. Premislite in preudarite, kako pregreho bi vi na svojih otrokih zakrivali, ako bi zamudili tako imeniten shod, kakor bo deseto nedeljo po binkoštih tu v Ljutomeru. Se enkrat Vam na srece pokladamo: pridite vsi, kolikor je koli mogoče, in kdor koli od doma more. — Samo ako nas bo jezera in jezera pod milim nebom zbranih, bodo imeli naši sklepi veljavnost pri visoki vladi in bo ona na nje gledala. Se enkrat Vam kličemo: na noge slovenski možje, če vam je še kaj za stare pravice mari! Pride naj vsak, bodi si kmet (željar), nagornjak ali vinar. Samo če bomo iz vseh stanov združeni kaj sklepali in sklenoli, potem bomo kaj dosegli, da nam bo boljše šlo, nego zdaj! Na noge torej! Zdravimo in zbudimo se iz svojega tako rekoč mrtvaškega spanja! Pomagajmo si sami! kajti ako si ne bomo sami pomagali, nam ne bo nihče na tem svetu pomagal. K sklepu tega povabila Vam še enkrat vpijemo tako močno, kakor je koli mogoče: nihče iz nobene hiše vseh vesnic, posebno ormuškega, ljutomerskega in gornje-radgonskega okraja ne sme 9. avgusta 1868 popoldne v Ljutomeru manjkati!

Ivan Kukovec, posestnik v Ljutomeru. Matija Zemljič, trgovec v Ljutomeru. Vekoslav Sonaja, tržan iz Veržeja in okrajni odbornik. Dr. Jakob Ploj, odvetnik iz Ljutomera. Ivan Farkaš, kmet iz Ilijaševce, župan in okrajni odbornik. Andrej Raih, kmet in župan iz Pristave. Ivan Vargazon, kmet iz pristave. M. Veršič, kmet. Dr. Anton Klemenčič iz Ljutomera. Vekoslav Hercog, vranik iz Ljutomera. Ivan Vučina, tržan iz Ljutomera. Franz Murkovič, kmet iz Cezajnovce. Ivan Makotar, kmet iz Cezajnovce. Vatroslav Moharič, kmet in župan iz Podgradja. Ivan Raih, kmet iz Cvona. Jožef Kociper, kmet. Anton Rotar, kmet in župan v Cezajnovcih. Vid Novak, kmet in okrajni zastopnik. Dr. Valentin Zarnik iz Ljutomera.

Naše narodne pesmi.

Spisal F. Kočevcar.

(Dalje.)

Narodne pesmi so zrcalo, v katerem se vidi vsa dušna bitnost naroda, one so — djal bi — fotografična slika te jegove dušne bitnosti. Naš narod je vesel do lahkomišljenosti, in pobožen do pietizma. In tako so tudi jegove pesmi. Jih glavni značaj je pobožno, in zato nedolžno veselje. Vse djanje in nehanje se pri našem narodu začneja, izpeljava in vršava lepo v božjem strahu. Vesela čud je v našem narodu tako silna, da bi se celo v poskočnice zaletela, da je ne bi obligaten božji strah krotil. Zraven teh dveh glavnih znakov, je še en tretji, ki deloma iz zmešanja omenjenih dveh izvira, in ta je melanholija. Malo melanholije pesmim nikdar ne škoduje. Melanholija pesmi rahle dela, ter jim daje neko dobrodejno milino; Nемеc bi djal: den schmelz. Melanholija se pa v slovenskih narodnih pesmih bolj v napevi razliva nego v besede, in zato je forte v naših narodnih napevih zelo redek, fortissime se pa mislim nikjer ne najde. Napevi naših narodnih pesmi le bolj na široko stopajo. Toliko melanholije, kolikor je je v srbskih narodnih pesmih tako silno deje, da človeško domišlijo, mesto da bi jo vzdignola, celo na tla potisne. Kdargod sem jaz slepeca goslara slišati priliko imel, vsakokrat se me je neka pohabljava otožnost polastila. V naših narodnih pesmih je pa samo toliko melanholije, kolikor je je treba, da se srce ogreje in v blage domišljije raztopi. Tudi tako zvane poetične strasti je v naših narodnih pesmih v primeru s srbskimi, malo. Izrazi kakor n. pr. kunem ti boga živoga! — bog te ubio! — proklet bio! — in enaki, slični, ki se v srbskih narodnih pesmih tako gostokrati nabajajo, so v slovenskih narodnih pesmih celo nepoznani.

Na koncu poedinih štrof se pri pojenju naših narodnih pesmi rada obesi neka epifonija kakor tralalala, hopsasa, kluk kluk kluk, kukurukuku in enake, kar jaz ne bi za domače za slovensko, ampak za tujo držal. Srbsko narodno pesništvo takih epifonij ne pozna: le primorski Hrvati obešajo na poedine štrofe svoji monotoni ninanana. Tudi pri zagorskih Slovencih se take epifonije redkeje slišijo nego pri onih v vašej Lajtaniji. Brž ko ne so te epifonije od nemških pavrov k nam prinesene, ravno tako tudi ukanje in tako zvano jodlanje.

Rim ali vzklad ni ne pri naših, ne pri srbskih narodnih pesmih dosledno rabljen. V starejih narodnih pesmih je več alliteracij, nego-li pravih rimov najti. Narod kot pesnik nikjer nalašč vzklada ne vpotrebljava, in le tam, kjer se ta tako rekoč sam od sebe poda in ponudi, kjer se mu tedaj z lepa zognoti ni mogoče, tam ga najdemo rabljenega. Za čistost vzklada narod slabo mara, večidel je tedaj zelo moten n. pr.

Prvi venec jesena (govori):
Mal' pri nas je veselja!
Tretji venec žalbeljna:
Pri nas je dost' žalega!

Drugi venec drobnih rož:
Mi le imamo v bogu trošt!

Na Krasu, kadar gredo procesije deža prositi, pa boje tako-le pojejo:

„Pisana palca, rdeči križ
Bog nam daj en pohleven dež“.

Ta nečistost vzklada, ki umetno pesem zelo grdi, v narodnih pesmih prav nič ne žali: da! nečisti vzklad je celo karakteristični kriterium narodne pesmi. Stari narodi: Hobejci, Grki in Rimljani vzklada niso poznali. In zato bi se izreči moglo, da so sploh ne vzkladne narodne pesmi stareje memo vzkladnih. Res je, vzklad ima neko moč v sebi, ali ne tolikanj na razum, kolikanj na uho delajočo. Nezmerno rabljen zablati rad in preide v nečimarno zvoniklanje. Prava poezija prav lahko brez vzklada izhaja.

Karakterističen je začetek naših narodnih pesmi. Vsaka tretja četvrta se gotovo z eno sledečih vrstic začenja:

Stoji stoji tam beli grad . . .	Stoji stoji tam turška vojska . . .
Stoji stoji tam cerkvice . . .	Leži leži tam poljece . . .
Stoji stoji tam lipica . . .	Rasti rasti rožmarin . . .
Stoji stoji tam tratica . . .	Raste raste viuska rozga . . .
Stoji stoji tam ravno polje . . .	Sijaj sijaj sončece . . .
Stoji stoji tam vrtec moj . . .	

Pa tudi s kakšnim vprašanjem — al redkeje — se rada pesem začenja.

(Dalje prihodnjic.)

Gospodarske stvari.

Vsak delavec naj misli na svoje delo.

V „Slov. Narodu“ štev. 43 in 44 sem čital popis: „Naša kmetijska šola“. Vse se mi je prav dobro dopadlo. Takih učivnic bi si morali po več krajih sami narediti, da brž vzdignemo vbogo slov. ljudstvo na višo narodno stopnjo izobražnosti in blagostana. Deležniki ali akcijonarji menda nebi pri takem podvzetju se slabe čutili — saj sčasoma ne, ako že prva leta zavoljo izvanrednih stroškov. —

Takih priložnosti je žalibože mnogo ne ponudbo. Zakaj dacije vedno rastejo, na dohodke pa se ne gleda, kako in odkod jih potegovati, ker se večkrat primeri, da se roba pod ceno prodati mora, če se kateri oderuh prikaže, naj se le silno potrebni denar dobi; prave barantije pa ni. Saj se le večidel iz drugih dežel razne robe uvaža. K temu še navadno naši ljudje premalo umijo vsakovrstne robe tako pridelovati, da bi jim čez ostajala in za prodaj pripravna bila: Bog hotel, da se sami borno preživiti zamorejo. — Pri tako žalostni prikazni, naj bi toraj dragi rodoljubi se po več krajih pogovorili, pravila zložili, po katerih bi se tu pa tam posestva po akcijah pokupila, zveden in pravičen oskrbnik postavil, in iz dotičnih krajev mladenči od 14. do 18. leta stari za 3 leta brezplačno itd. delansko podučevali v vsih predalih ali panogah umnega kmetovalstva. S tem si odgojimo bistri, iskreni narod slovenski, ki nam bo v čast in slavo, ter se nikoli podjarmiti dal ne bo, ker stoji na lastnih nogah.

Take učivnice kmetijske bi se naj naredile blizu Radgone, Ljutomera, Ormuža, Ptuja, st. Lenarta v slov. Gor. itd. Kder se razna roba pridelana lože in hitreje poproda; spsobni mladini pa se priložnost ponudi, da se v svoji okolici, v domačem kraju umnega kmetovanja nauči.

Posestva nakupiti ni težavno, ker jih je v vsakem kraju na izbero. Zakaj več je slabih gospodarjev, kakor umnih in skrbnih; nekteri pridejo silama na boben, nekteri pa sami radi. — Tako so meni znane kmetije, ki bi se za 3 do 4000 for. pokupile, in merijo 30 do 40 oral raznega zemljišča: vinogradov, gozdov, travnikov, njiv itd. ki bi se po tem lahko zložila, kder so razkosana. Mislim, kjer je 60 do 100 oral raznega zemljišča, ondi bi se taka kmetijska učivnica že vpeljati zamogla. —

Pa pred sem povedal, naj vsak delavec misli na svoje delo. Delansko se tega le po premišljevanju in v takih kmetijskih učivnicah nauči in privadi, kakošne so ravno omejnene, in se priporočajo naj bi se napravile po več krajih.

Ker pa še takih učivnic ni, in Bog ve, kdaj se bodo vresničile, bom toraj ob kratkem poskusil že znane reči ali opravila ponoviti, kako gre o njih misliti, ter se nadjam, če si naši delavci le te kratke opombe zapamtijo, in se po njih vadijo, bo saj začetek storjen.

Vsako delo, še tako majhno in malo pomenljivo, ima svoj vzrok, zakaj ali za česa voljo se mora opraviti; zakaj tako, pa ne drugače:

Celo luteran dr. Hufeland pravi: Zdravnik brez vere je grozovitnež, grozna zver (Ungeheuer). Vero mora vsak človek imeti, sicer je brez temelja. Berač prosi, in misli: in če ni daru ne dobi. Ti Boga moliš; spomni se: tudi ti si berač pred Njim in ne veš, kaj ti bo prihodnja ura dobrega ali slabega donesla — in ker veš, da ves blagoslov od zgoraj z nebes, od Boga prihaja, kterege ves svet v strah djati ne more: — zato, ko pametna stvar, Boga molí.

Jest greš, ko si lačen, piješ, ko si žejen. Ako pa več ješ in več piješ, kakor ti je treba, nisi na svoje delo mislil; toraj nespametno, grešno delal. Tako je tudi z drugimi nednostmi.

Hlapec, ki se je z gospodarjem pogodil, čedi konja, ga krmi in napaja v hlevu; misli: Ako bi konj prost bil, bi se ne ogrdil, ne oprasnatil. Tudi živeža in pijače bi si zdaj tu, zdaj tam dovolj poiskal, kakor se to o zverini ve. — Ker je tedaj človek konju prostost vzel, je tudi sveta dolžnost, da človek konju prijazno vstreže, ki mu delati pomaga. — Najeta dekla po pogodbi snaži kravo, ji polaga tečne krme in jo napaja v hlevu ali na vodo goni, da se sprehodi; naj misli: tudi meni ne bi dobro djalo, če bi me hudo imeli, slab in pičel živež dajali, in bi morala vedno v izbi sedeti, ležati ali stati. — Za to pa krava vse da, kar ima. — Človek je kravi prostost vzel, jo med 4 stene zaprl; jegova dolžnost je, ji tudi dostojno streči. Ako bi bila krava prosta, bi si sama živeža iskala, čvrsta in zdrava čutila, čist zrak imela, se ne ognjusila; tele bi jo sesalo, dokler bi hotelo in krava mleka imela.

(Dalje prihodnjic.)

Trganje trsovega listja.

Nahajajo se mnogi ljudje, ki trsu, ko začne grozdje mehko prihajati, marljivo listje odtrgujejo misleči, da po tem solnce zrelost grozdja bolj pospeša. Neki škusen vinorejec opominja gospodarje, naj tega ne bi dopuščali, ker s tim se grozdju samo kvar dela, ker se po tem naglo speče in se dalje razvijanje sokov vstavi.

Navodi k narodnemu gospodarstvu.

(Dalje.)

Del IV.

30. Za zdaj hočemo le o metalnem denaru kovini govoriti in o tem imamo obče pravilo da jegova zamenivna veljava je enaka stvari, za katero se zameni. S tim hočemo reči da kedar damo cvenk, srebro ali zlato za žito, meso ali železo, je ta denar sam po sebi ravno toliko vreden kakor so one stvari: t. j. pridelati za 5 gld. srebra ali cekin zlata, ravno toliko dela in truda pridzadene kakor teža železa, ki si ga kupimo za 5 gld. srebernih ali zlati cekin. Zamenjujemo tedaj le vedno delo za delo. Kdor po takem svoje pridelke za zlato in srebro zameni, zna da dobi za nje stvar, ktera ima v sebi ležečo ali pozitivno in naravno veljavo enako oni, za katero se je zamenila.

31. Ko je v vsaki družbi človeški treba zadanih zamenb, treba ji je tedaj tudi določene krožne veljave, ktera vendar nikdar ni tolika, kolika je zamenivna veljava vseh stvari, ker se te nikoli ne vse ob enem zameniti ne morejo, t. j. le mal del vsega premoženja sastaja v denaru. Pri tem pa, ko za zamembe treba le določene krožne veljave, se vendar more primeriti, da med tem ko povsodi drugod denar in zamembe v enem in istem ravnotežju ostanejo, se v kateri kraj več denara donese kakor se ga potrebuje za navadno zamenjivanje, ktero se ni pomnožilo; tukaj bi oni, ki denar obilen imajo jeden drugega preplačevali, cena bi denaru padala kakor drugim stvarern rasla. Ker bi v tem kraju denar naj nižje cene bil (t. j. vse drago), bi vsakdo se požuril ga za svoje izdelke in pridelke si zameniti; to vendar bi dolgo ne trajalo, ker brž bi se denar, ki ga je bilo po navadni razmeri odveč, porazdelil, in staro ravnotežje nastopilo. Nasprotno pa, ako se kde produkcija zlo pomnoži in in ž njo zamenjivanje rase, bi denar ki se je poprej rabil,